EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION

Bryssel den 25.02.2004
KOM(2004)130 slutlig

MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL RÅDET, EUROPAPARLAMENTET OCH EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN

Integrering av miljöaspekter i europeisk standardisering

{SEC(2004)206}

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING ... 3

2. MÅL OCH ANVÄNDNINGSOMRÅDEN ... 3

3. POLICYRAM FÖR INTEGRERING AV MILJÖASPEKTER I EUROPEISK STANDARDISERING ... 5

3.1 Policyram på EU-nivå ... 5

3.2 Europeisk standardisering, europeisk lagstiftning: två skilda roller ... 6

3.3 Internationella aspekter ... 6

4. DEN EUROPEISKA STANDARDISERINGENS UTVECKLING ... 7

4.1 Ökande antal europeiska standarder ... 7

4.2 Europeiska standarder används inom allt fler områden ... 7

4.3 Ökande förekomst i EU:s lagstiftning ... 7

4.4 Standarder och miljön ... 8

5. HUVUDFRÅGOR ... 10

5.1 Miljötänkande ... 10

5.2 Fastställa prioriteringar ... 11

5.3 Intressenternas medverkan ... 12

6. REDSKAP OCH INCITAMENT ... 14

6.1 Existerande redskap ... 14

6.2 Incitament för systematisk användning av verktygen för integrering av miljöaspekter ... 16

7. SLUTSATSER OCH FORTSÄTTNING ... 16

1. INLEDNING

De flesta av de varor och tjänster som omger oss är nu standardiserade, även om vi oftast inte märker detta. Standarder är osedda krafter som gör så att saker och ting fungerar som de ska.

I det europeiska standardiseringssystemet har standarder utvecklats inom områden där berörda parter har upptäckt att de har ett gemensamt intresse av att definiera tekniska lösningar. Tack vare att man börjat tillämpa europeisk standardisering inom den inre marknaden har man kunnat ersätta nationella standarder. I möjligaste mån bygger den europeiska standardiseringen på internationella standarder, vilket underlättar den internationella handeln. Ett annat incitament till att skapa europeiska standarder har varit att det för vissa produkter varit möjligt att ta fram tekniska lösningar i enlighet med en harmonisk och stabil lagstiftning.

Box 1: Det europeiska standardiseringssystemet

De europeiska standardiseringsorganen är CEN[1] (European Committee for Standardisation), CENELEC (European Committee for Electrotechnical Standardisation) och ETSI (European Telecommunication Standardisation Institute). I direktiv 98/34/EG[2] erkänns de här organen som ansvariga för utvecklingen av Europeiska standarder. Där ges också en definition av Europeisk standard. Principerna för sambanden och samarbetet mellan CEN, CENELEC, ETSI, Europeiska kommissionen och EFTA (European Free Trade Association) fastställs i allmänna riktlinjer. En reviderad version av dessa riktlinjer antogs den 28 mars 2003 (EGT C 91, 16.4.2003).

Standarder bidrar till ekonomisk och social utveckling. De kan definiera hur en produkt tillverkas, används, underhålls och hanteras i slutet av livscykeln. Dessutom kan man med hjälp av standarder testa hur produkter och material påverkar miljön. Därför kan standarder ha ett avsevärt inflytande på hur produkter och tjänster påverkar miljön. De krav som fastställs i tekniska förordningar är obligatoriska men det finns också tusentals tekniska standarder som utvecklas frivilligt av företag, tillfälliga organ som forum och konsortier eller av officiella standardiseringsorgan. De som arbetar med dessa standardiseringsprocesser har redan satsat pengar på experter, teknisk kunskap och möten och de kommer att fortsätta göra denna typ av investeringar. Standarder som fastställs på frivillig basis är ytterst viktiga och det är av avgörande betydelse att alla som är inblandade i utvecklingen av denna typ av standarden ser till att de potentiella möjligeter som dessa har att främja miljöskyddet utnyttjas maximalt.

2. MÅL OCH ANVÄNDNINGSOMRÅDEN

EU prioriterar hållbar utveckling och strävar efter att uppnå en balans mellan ekonomi, miljö och sociala faktorer[3]. Europeiska standarder handlar ofta om handels, kvalitets-, och hälsoaspekter och om säkerhet hos produkter, processer och tjänster. Genom att dessutom ta hänsyn till miljöaspekter kan europeisk standardisering bidra

---

1 http://www.cenorm.be; http://www.cenelec.org; http://www.etsi.org

2 Direktiv 98/34/EG av den 22 juni 1998 om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter.

3 KOM(2001)264 slutlig. Meddelande från kommissionen – Hållbar utveckling i Europa för en bättre värld: En strategi för hållbar utveckling i Europeiska unionen.

positivt till en hållbar utveckling och till relevanta genomförandestrategier, som den integrerade produktpolitiken (IPP) som har antagits av Europeiska kommissionen.[4] Det finns också ett växande antal europeiska standarder för test- och mätmetoder som är till hjälp vid genomförandet av miljöpolitiken.

De som arbetar med standardisering bör fortsätta sträva efter att systematiskt integrera relevanta miljöaspekter i utarbetandet av europeiska standarder. Därför bör man titta närmare på de förutsättningar som krävs för att europeisk standardisering ska kunna påverka miljöskyddet i positiv riktning.

Utarbetandet av detta dokument har krävt åtskilliga samråd[5]. Ett möte med många olika intressenter ägde rum den 17 juli 2002 och ytterligare ett möte ägde rum den 16 juli 2003. Samråd på Internet pågick fr.o.m. den 25 juli t.o.m. den 15 september. Dessa initiativ riktade sig till alla dem som är verksamma inom detta område och det kom inlägg från näringslivet, icke-statliga organisationer, offentliga myndigheter och från standardiseringsorganen själva. Med hjälp av denna feedback kunde man fokusera på de viktigaste frågorna och avgöra om ett meddelande skulle vara ett lämpligt sätt att gå vidare på.

Det visade sig att nästan alla intressenter ansåg att ett meddelande skulle vara till nytta i deras arbete. Dessutom tog ett antal gemensamma teman form som visade var det var mest sannolikt att man skulle kunna nå framgång. Följande fyra huvudfrågor, som kommer att tas upp i det här meddelandet, utkristalliserades:

- Öka medvetenheten och miljötänkandet.
- Fastställa prioriteringar.
- Öka intressenternas medverkan.
- Använda verktyg och erbjuda incitament.

Det europeiska standardiseringssystemet och dess intressenter uppmanas att fundera över dessa frågor och titta på hur miljödimensionen ska få större utrymme inom standardiseringssystemet, samtidigt som man också tar hänsyn till de andra dimensionerna av hållbar utveckling. Det här meddelandet riktar sig till följande intressenter:

- De europeiska standardiseringsorganen och deras nationella medlemmar.
- Nationella offentliga myndigheter.
- Näringslivsorganisationer, inklusive företrädare för små och medelstora företag.
- Icke-statliga organisationer.
- Vetenskapliga organ.

Kommissionen uppmanar Europaparlamentet och rådet att ställa sig bakom de huvudfrågor och målsättningar som tas upp i det här meddelandet.

---

4 KOM(2003)302 slutlig. Meddelande från kommissionen till rådet och Europaparlamentet - Integrerad produktpolitik. Miljöpåverkan ur livscykelperspektiv.

5 http://www.europa.eu.int/comm/enterprise/standards_policy/environment_standardisation/stakeholder_meeting/2003/consultation_stakeholders.htm

3. POLICYRAM FÖR INTEGRERING AV MILJÖASPEKTER I EUROPEISK STANDARDISERING

3.1 Policyram på EU-nivå

EG-fördraget syftar till en harmonisk, balanserad och hållbar utveckling av ekonomin och en hög nivå när det gäller miljöskydd och förbättring av miljöns kvalitet[6]. Det betonar principen om integration av miljökrav i andra politikområden och påpekar att detta är en av hörnstenarna i en hållbar utveckling[7]. Gemenskapen försöker förena sina mål för den inre marknaden och för miljön samtidigt som den strävar efter att fullgöra sina internationella åtaganden.

Europeisk standardisering är ett verktyg som ofta har använts för att genomföra politik på gemenskapsnivå[8]. Därför fästs allt större vikt vid den roll som standardiseringen kan spela för miljöskydd och hållbar utveckling.

I många av sina policydokument har rådet och Europaparlamentet hävdat att det är önskvärt och nödvändigt att man i standardiseringen tar hänsyn till miljöaspekterna[9]. Detta har tagits upp i ovannämnda meddelande om IPP där standardiseringen betraktades som potentiellt sätt att förhindra att miljön påverkas negativt av produkter och tjänster från utvinning av råvaror till produktion, distribution, användning och avfallshantering. Ett exempel på hur IPP tillämpas i praktiken är det nyligen antagna förslaget[10] om krav på eko-design för energiförbrukande produkter. Europeiska standarder skulle kunna vara mycket användbara för att fastställa mätmetoder eller göra bättre beskrivningar av de miljöparametrar som är relevanta för dessa produkter.

I gemenskapens sjätte miljöhandlingsprogram[11], som rådet och Europaparlamentet antog 2002, föreslog kommissionen uttryckligen att miljöskyddskrav skulle integreras i standardiseringsverksamheten.

Samma år tillkännagav kommissionen att ett dokument skulle utarbetas (dvs. det här meddelandet) om standardisering och miljöskydd[12]. Rådet välkomnade detta förslag 2002[13].

---

6 Artikel 2 i den konsoliderade versionen av Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen.

7 Artikel 6 i fördraget.

8 För en sammanställning av sektorer som använder europeiska standarder för att genomföra politik se KOM(2001)527 slutlig eller besök webbplatsen: http://europa.eu.int/comm/enterprise/standards_policy/index.htm

9 Strategi för hållbar utveckling: Uppföljning av de miljörelaterade aspekterna från Europeiska rådet i Göteborg – Slutsatser. Rådets dokument 15280/01.

10 KOM(2003)453 slutlig. Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om upprättandet av en ram för att fastställa krav på eko-design för energiförbrukande produkter och om ändring av rådets direktiv 92/42/EEG.

11 Europaparlamentets och rådets beslut nr 1600/2002/EG av den 22 juli 2002 om fastställande av gemenskapens sjätte miljöhandlingsprogram, EGT L 242, 10.9.2002, s. 1-5.

12 KOM(2001)527 slutlig. Rapport från kommissionen till rådet och Europaparlamentet om de åtgärder som vidtagits till följd av de resolutioner om europeisk standardisering som antogs av rådet och Europaparlamentet 1999.

13 Rådets slutsatser av den 1 mars 2002 om standardisering,, EGT C 66, 15.3.2002.

3.2 Europeisk standardisering, europeisk lagstiftning: två skilda roller

De europeiska standarderna är dokument som utarbetas på frivillig basis i öppna förfaranden med full insyn av europeiska eller internationella standardiseringsorgan. Standardiseringsarbetet utförs av och för de berörda intressenterna själva, enligt samförståndsprincipen. Denna princip gäller också för de miljöaspekter som diskuteras vid utarbetandet av standarder.

Därutöver finns det områden och aspekter där lagstiftning är bästa sättet att se till att de mål som fastställts i allmänhetens intresse och som gäller hälsa, säkerhet och miljö uppnås med öppenhet och insyn, på ett sådant sett att efterlevnad blir möjlig och att de samhällsorgan som har fått demokratisk legitimitet involveras.

Standardisering och lagstiftning är två olika verktyg, som i vissa fall kan erbjuda två möjligheter att hantera miljöfrågor. De kan också komplettera varandra eftersom standardisering kan fungera som stöd för lagstiftningen. Standarder kan erbjuda lösningar på komplexa tekniska problem och därmed medföra fördelar. Det går att skapa stabila villkor för den rättsliga ramen om lagstiftningen är prestationsinriktad och de tekniska detaljerna hanteras genom frivilliga standarder. Detta innebär att det krävs fasta ramar för standardiseringen så att förväntade resultat ska kunna uppnås. För att maximera nyttan av detta ömsesidiga förhållande är det dock viktigt att man, när ny lagstiftning tas fram, följer reglerna för att förbättra denna och genomför konsekvensbedömningar. Denna typ av konsekvensbedömning skulle också kunna utveckla den roll som standarderna kan komma att få i förhållande till den planerade lagstiftningen. Om standarder utvecklas på ett sådant sätt att de bidrar effektivt till miljöskyddet måste detta tas i beaktande när lagstiftning utarbetas eller när avreglering eller andra frivilliga verktyg övervägs.

3.3 Internationella aspekter

Handeln har varit en drivkraft för standardisering sedan urminnes tider. I ett globalt perspektiv krävs allt oftare internationella tekniska lösningar. Varor som säljs på den internationella marknaden bör i möjligaste mån omfattas av internationella standarder. Det multilaterala handelssystem som upprättades inom ramen för WTO och särskilt i avtalet om tekniska handelshinder (TBT) stipulerar att frivilliga internationella standarder skall utgöra grunden för de obligatoriska tekniska reglerna. WTO:s regler respekterar varje medlemsstats rätt att fastställa den skyddsnivå som bedöms lämplig för att uppnå legitima mål som skyddet för hälsa och miljö, under förutsättning att detta inte sker på ett godtyckligt eller diskriminerande sätt. WTO:s medlemmar behöver alltså inte använda internationella standarder om dessa är ineffektiva eller om de gör det svårt att uppnå legitima mål. Detta resonemang bygger på principen att viktiga skyddskrav (legitima mål) skall anges av behöriga offentliga myndigheter. Dessa bör sedan låta privata intressenter utarbeta de tekniska lösningar, som krävs för att uppnå målen och som sedan ligger till grund för internationella standarder.

Eftersom det finns vinster att hämta när det gäller handel, marknadstillträde och spridning av ny teknik är Europeisk standardisering nära knuten till internationell standardisering. Därför bygger de europeiska standarderna på internationella standarder, under förutsättning att det finns internationella standarder och att dessa

överensstämmer med de europeiska behoven[14]. En stor del av CEN-standarderna har tagits över från ISO (International Standardisation Organisation) och huvuddelen av CENELEC:s standarder kommer från IEC (International Electrotechnical Commission). Genom de avtal som har slutits mellan europeiska och internationella standardiseringsorgan kan de internationella standardiseringsorganen välja att anta europeiska standarder som internationella standarder. Därför kan miljöaspekter som behandlas inom EU och som integreras i befintliga standarder komma att finnas med även i internationella standarder.

4. DEN EUROPEISKA STANDARDISERINGENS UTVECKLING

Den europeiska standardiseringen har utvecklats genom åren och dess möjlighet att påverka miljöskyddet har ökat.

4.1 Ökande antal europeiska standarder

Antalet Europeiska standarder har ökat avsevärt. I nuläget tillhandahåller CEN ungefär 7 000 europeiska standarder inom en mängd olika områden. Inom elektroteknikområdet finns det ungefär 3 300 Europeiska standarder från CENELEC, av vilka de flesta är bygger på internationella standarder från IEC (International Electrotechnical Committee). Inom telekommunikationsområdet erbjuder ETSI sina användare omkring 3 200 standardiseringsdokument (EN och ETS). Ungefär 1 200 europeiska standarder offentliggörs varje år av dessa organ. 2003 fanns det omkring 13 500 europeiska standarder.

4.2 Europeiska standarder används inom allt fler områden

Allt fler områden berörs av europeisk standardisering. De som arbetar med att ta fram standarder ställs inför frågor som är känsliga ur miljösynpunkt, t.ex. produktutformning, energieffektivitet, lösningar för delar och komponenter i slutet av livscykeln och tekniska processer och/eller ledningsprocesser. Dessutom ökar efterfrågan på miljörelaterade test- och mätmetoder.

4.3 Ökande förekomst i EU:s lagstiftning

I enlighet med EG:s direktiv om ny metod för teknisk harmonisering och standarder[15] för vissa produktområden har 2 165 harmoniserade standarder blivit frivilliga lösningar som visar att lagstiftningen efterlevs. För att de europeiska standardiseringsorganen ska kunna utforma frivilliga lösningar för förenlighet med lagstiftningen måste de ta hänsyn till vissa ansvarsprinciper som opinionsundersökningar och omröstningar samt se till att intressenter blir involverade i standardiseringsarbetet. Direktiv i anslutning till den nya metoden skulle också kunna användas för utveckling av miljöpolitik, vilket hittills inte varit fallet.

---

14 SEK(2001)1296: Europeiska politiska principer om internationell standardisering.

15 Council Resolution of 7 May 1985 om ny metod för teknisk harmonisering och standarder (EGT C136, 04.06.1985) - se http://europa.eu.int/comm/enterprise/newapproach/legislation/guide/legislation.htm

4.4 Standarder och miljön

Standarder är redskap för spridning av teknisk kunskap. Det finns redan i dag många europeiska standarder som antingen direkt handlar om miljön eller tar hänsyn till miljöaspekter. Användningen av dessa bör uppmuntras.

4.4.1 Produktstandardernas miljödimension

Den största delen av de 13 500 europeiska standarder som finns i dag utgörs av produktstandarderna (dvs. standarder som anger de krav som ställs på produkter). Dessa standarder innehåller viktiga produktkriterier, t.ex. säkerhet och kompatibilitet med andra komponenter. På så sätt undviks slöseri och inkompatibla komponenter och konsumenterna kan få del av de kostnadsbesparingar som uppstår. Miljörelaterade standarder kan bidra till att minska produkternas eventuella negativa effekter på miljön.

Det utarbetas allt fler produktstandarder som speglar viktiga faser i produkternas livscykel. Vissa standardiseringsdokument[16] inriktas på att miljöaspekter ska integreras i produktens design och utveckling. Syftet med dessa är att hjälpa företagen att förstå fördelarna med eko-design. Allt fler produktstandarder omfattar även slutet av produkternas livscykel.

Denna typ av miljörelaterade standarder (eller riktlinjer och rapporter osv.) för produkter kan, om det behövs, begränsas till att omfatta miljöaspekter och/eller produktens egenskaper. Sådana standarder kan komma att spela en allt viktigare roll i framtiden. Fördelen är att de som tagit fram dem har specialkunskaper i miljöfrågor och därmed inte kommer att prioritera vissa miljöaspekter framför andra.

4.4.2 Testmetoder för miljösyften

Genomförande av gemenskapsdirektiv och förordningar kräver ibland att det utvecklas standardiserade testmetoder, t.ex. för att mäta eller bekämpa föroreningar, och för vattenundersökningar. Sådana standarder gör det möjligt att införa en enhetlig lagstiftning i hela EU. Utan standardiserade mätmetoder skulle det inte gå att jämföra de miljökvalitetsdata som samlas in inom EU.

Box 2: Testmetoder för slam

Kommissionen har givit CEN i uppdrag att utveckla de övergripande standarder för slam, bioavfall och jord som behövs för att befintliga och kommande EU-direktiv skall kunna genomföras. Målet är att ha bara ett fåtal standarder som kan användas för flera olika direktiv. En övergripande standard för att testa kaliumhalten skulle kunna användas för att testa kaliumhalten i slam, jord eller i bioavfall.

---

[16] t.ex. ISO TR 14062: Environmental management - Integrating environmental aspects into product design and development

4.4.3 *Miljöteknik*

Under arbetet med handlingsplanen för miljöteknik[17] har kommissionen kommit fram till att standarder kan öka användningen av sådan teknik. Den prestationsnivå som anges i standarden kan ha stor inverkan på marknaden för miljöteknik.

Energianvändning är ett område där europeiska standarder bidrar till att generera miljövinster. Vissa projekt handlar t.ex. om energieffektivitet i elektrisk apparatur och gasapparatur. Som en vägledning till konsumenten utvecklas standarder för att mäta prestandan på apparater och utrustning. Relevanta uppgifter om en apparats energianvändning redovisas i en s.k. energimärkning som ska hjälpa de europeiska konsumenterna att fatta bättre beslut.

Vissa standarder har miljöfördelar som inte märks direkt. Ett bra exempel på detta är standarden för mätning av maskstorleken i nätredskap för fiske[18]. Sådana standarder gör det möjligt för olika länder att se till att internationella bestämmelser efterlevs och att skydda fiskbestånden. Standarder som utvecklas till stöd för initiativ som ITS (intelligenta transportsystem) kan också ge miljövinster eftersom de kanske kan bidra till att minska trafiken och dess negativa miljöeffekter.

Box 3: Kombinerad genering av värme och el, mikrokraftvärmepannor

Genering av värme och kraft i mikrokraftvärmepannor innebär simultan genering vilket kan göras på plats i byggnader där detta behövs. Denna teknik kommer att bli mer gångbar när europeiska standarder väl har blivit tillgängliga.

4.4.4. *Miljöledningssystem*

Miljöledningssystem är ett annat område där det behövs standarder för miljöns skull. Med hjälp av miljöledningssystem kan en organisation bedöma, organisera och fortlöpande förbättra de effekter på miljön som verksamhet, produkter och tjänster har. Organisationer bör göra miljöbedömningar på samma systematiska sätt som kvalitetssäkring och därför är standarder för miljöledningssystem som EMAS[19] och EN/ISO 14001 användbara verktyg.

ISO 14000 är en internationellt erkänd serie standarder för miljöledning. Miljöledningssystemstandarden ISO 14001 har också antagits som en europeisk standard (EN ISO 14001). Andra delar av ISO 14000-serien, bedömning av produkters livscykel (ISO 14040), indikatorer för miljöprestanda (ISO 14030) och miljömärkning och miljödeklarering (ISO 14020). Standarderna i 14000-serien är ledningsstandarder som inte gäller särskilda sektorer eller företagstyper utan ger vägledning när det gäller grunderna i miljöledning, t.ex. att fastställa definitioner, mål och räckvidd.

---

17 Denna teknik definieras som all teknik som vid användning är mindre skadlig för miljön än tillämpliga alternativ. KOM(2004)38 slutlig. Meddelande från kommissionen.

18 EN ISO 16663 Fishing nets – Method of test for the determination of mesh size.

19 Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 761/2001 av den 19 mars 2001 om frivilligt deltagande för organisationer i gemenskapens miljölednings- och miljörevisionsordning (EMAS), EGT L 114, 24.4.2001, s. 1. För ytterligare information se: http://www.europa.eu.int/comm/environment/emas

EMAS har EN ISO 14001: 1996 som sitt basledningssystem men går även längre. Några av de viktigaste skillnaderna är att EMAS kräver att lagstiftningen efterlevs, att miljöprestandan fortlöpande förbättras, att de anställda engagerar sig och att en miljöredovisning offentliggörs (inklusive information om företaget och hur vilken inverkan det har på miljön). Det är dessutom ett offentligt system som kontrolleras av medlemsstaterna.

5. HUVUDFRÅGOR

5.1 Miljötänkande

Omsorg om miljön, optimal användning av resurser och effektiv energikonsumtion har blivit allt viktigare för ekonomiska aktörer, kunder och offentliga myndigheter. När man använder standardisering som ett medel att bedriva affärsverksamhet bör man vara lyhörd för miljötänkande samtidigt som det är viktigt att komma ihåg att det inte är standarderna som påverkar miljön utan snarare de produkter, processer och tjänster som dessa standarder omfattar. Sättet på vilket standarden formuleras samt de bestämmelser som ingår och som inte ingår avgör i stor utsträckning vilken inverkan på miljön som den produkt som är föremål för standarden får. Därför måste de experter som formulerar eller reviderar standarderna göra detta ur ett miljöperspektiv. Mycket kommer att bero på den miljöexpertis som finns tillgänglig när standarden utvecklas och viljan att *systematiskt* ta hänsyn till miljöfrågor. Syftet med det här meddelandet är att främja verksamhet som höjer medvetenheten och att åstadkomma utbyte av expertkunskap och god praxis, så att standarder kan komma att bidra till en bättre miljö och därigenom till en hållbar utveckling. Ansträngningar på EU- nivå kommer att behöva kompletteras på nationell nivå.

5.1.1 Åtagandet att ta hänsyn till miljön

Alla intressenter och all teknisk expertis som engageras i arbetet med att skapa standarder måste åta sig att ta hänsyn till miljön. Att höja miljömedvetenheten är ofta en långsam och svår process på grund av det är så många intressenter som är inblandade och att utvecklingen på miljöområdet går så snabbt. Fortlöpande ansträngningar behövs från alla intressenter, inklusive europeiska och nationella standardiseringsorgan, offentliga myndigheter och näringslivet. Särskilt intressenter som representerar storföretagen har, tack vare sina kontakter med leverantörer och affärspartner, en viktig roll att spela vid utarbetande och användning av miljöstandarder. Miljöfrågan är också sannolikt något de kommer att ta upp inom ramen för företagets sociala ansvar eller i relationer till aktieägarna. De bör också se till att de uttalanden som de gör till förmån för miljön eller som de tillkännager i miljödeklarationer återspeglas i det standardiseringsarbete som deras egna experter utför. Åtskilliga organisationer, särskilt icke-statliga sådana, är redan i full gång med att göra sina medlemmar mer medvetna om standardiseringens miljöaspekter. Denna typ av åtaganden varierar dock väldigt mycket inom EU och de anslutande länderna.

5.1.2 Beaktande av möjlig miljöpåverkan redan från början

Det finns inget enkelt svar på frågan hur man skall gå till väga för att ta hänsyn till miljön i europeisk standardisering. Det första steget borde naturligtvis vara att ta reda på hur standarden kan komma att påverka miljön. Överväganden av möjlig miljöpåverkan behöver inte nödvändigtvis utlösa komplicerad och tidsödande

forskning eller studie och inte heller innebära att man behöver genomföra en livscykelbedömning. Det är självfallet bättre att ta hänsyn till miljödimensionen från allra första början än att revidera en standard vid ett senare tillfälle. Det som är viktigt är alltså ett systematiskt tillvägagångssätt för att öka miljötänkandet i alla stadier av standardiseringsprocessen, som sedan bör leda till konkreta förbättringar.

Aspekter som energi- och materialåtgång, utsläpp i luft, vatten och på marken är exempel på miljöpåverkan som det bör tas hänsyn till vid utarbetande av standarder. På samma sätt bör mätbara och objektiva företeelser som utsläpp av farliga ämnen, miljörisker på grund av olyckor eller felaktig användning samt buller beaktas, om detta är relevant. Standarder för att mäta eko-effektiviteten eller utsläpp av föroreningar har en avgörande roll när det gäller att stärka miljödimensionen i produktstandarderna. Resultat från en tidig bedömning av miljöpåverkan av det här slaget kan vara till nytta för dem som använder standarder. Det är därför som relevant material om vilka miljöaspekter som har beaktats på vilket stadium (av utarbetandet av en europeisk standard) bör göras tillgängligt i lämpligt format.

5.1.3 Beaktande av möjlig miljöpåverkan vid översyn

Skadlig miljöpåverkan bör kunna reduceras avsevärt genom att ny kunskap tillämpas. Eftersom innovationshastigheten är hög, inte minst när det gäller innovationer inom miljöområdet, är det viktigt att göra regelbundna översyner av standarder. Standarder revideras i allmänhet vart femte år. Regelbunden översyn är en lämplig startpunkt för att granska miljöaspekterna hos redan existerande standarder. Vid sådana översyner bör miljöaspekterna systematiskt beaktas och göras tillgängliga i lämpligt format, precis på samma sätt som när nya program eller projekt för att utarbeta standarder dras i gång.

5.1.4 Utbildning

Två typer av utbildning borde kunna underlätta integrerandet av miljöaspekterna i den europeiska standardiseringsprocessen.

För det första behöver all teknisk expertis som deltar i den europeiska standardiseringsprocessen ha tillgång till kunskap om hur miljön kan påverkas av vissa material, processer eller funktioner. För det andra kan standardiseringsprocessen, trots att den är öppen, uppfattas som överväldigande komplicerad för den oinvigde iakttagaren, även för den som har god och relevant miljökunskap. Genom utbildning kan man hjälpa dessa intressenter att göra sina röster hörda på nationell och europeisk nivå. Tillgång till standardiseringsrelevant miljöinformation kan vara till nytta för alla intressenter och stärka kvaliteten på standarderna genom att spridningen av know-how förbättras. Utbildning i hur standardiseringsprocessen fungerar kan främja ömsesidig förståelse mellan intressenter med olika intressen.

Framtida utbildning på och nationell och EU- nivå bör utvecklas gemensamt av alla berörda parter och baseras på tidigare gjorda erfarenheter.

5.2 Fastställa prioriteringar

Med tanke på hur många standardiseringsprojekt som pågår, de stora kostnaderna för att delta i standardiseringsarbetet och intressenternas ofta knappa resurser behövs det

göras prioriteringar. Intressenterna kan definiera sina prioriteringar med utgångspunkt från olika frågor. Det kan röra alltifrån intressenternas behov (näringsliv och offentlig förvaltning) till genomförande av europeisk lagstiftning och politik (t.ex. sådant som följer av internationella ratificerade avtal som Kyotoprotokollet). I sjätte miljöhandlingsprogrammet och kommissionens lagstiftningsprogram läggs de främsta prioriteringarna fram och de skulle kunna användas för att förutse och prioritera standardisering och miljöövväganden.

5.2.1 De europeiska standardiseringsorganens prioriteringar: arbetsprogram

Det behövs en enkel metod för att identifiera de standardprogram och de projekt som kan påverka miljön. Med en sådan metod skulle intressenterna effektivt kunna fördela sina resurser på de standardiseringsprojekt som skulle kunna vara verkligt intressanta och gynnsamma. Metoden skulle också kunna användas för att få tekniska kommentarer, stöd och expertis. Arbetsprogram och verksamhetsplaner för de tekniska kommittéer och arbetsgrupper som arbetar för de europeiska standardiseringsorganen skulle kunna innehålla information om hur man förehåller sig till miljöaspekterna.

5.2.2 Kommissionens prioriteringar: uppdrag

Ett instrument som kommissionen kan använda för att tillkänna ge sina prioriteringar för det europeiska standardiseringsarbetet är det europeiska standardiseringsuppdraget. Uppdragen används för att starta europeisk standardiseringsverksamhet i anslutning till politiska målsättningar, särskilt när det gäller direktiven i anslutning till den nya metoden för teknisk harmonisering och standarder, som kan handla om fri rörlighet för varor och tjänster på den inre marknaden. Uppdrag kan också utfärdas inom områden som kräver särskilda miljöstandarder eller till stöd för EU:s miljöpolitik.

Kommissionen har under några år betonat att när uppdrag lämnas ut är det viktigt att integrera huvudfrågor som säkerhet och skydd för hälsa och miljö[20]. Därför måste kommissionen se till att standardiseringsuppdragen är utformade på ett sådant sätt att man tar hänsyn till miljöaspekter vid utarbetandet av standarder samtidigt som man tar hänsyn till andra politikområden som den inre marknaden. När ett uppdrag förbereds kan det vara värdefullt att göra en preliminär bedömning av olika miljö-, hälso- och säkerhetsfrågor. Slutligen bör miljökraven i uppdraget anges på ett sådant sätt att det går att bedöma om tillräcklig hänsyn tagits till miljöfrågorna.

Särskilda uppdrag till stöd för EU:s miljöpolitik är också användbara. Ett särskilt instrument som kommissionen använder för att inbjuda till förslag till prioriteringar i europeisk standardisering är det så kallade programplaneringsuppdraget. Kommissionen har t.ex. utfärdat ett programplaneringsuppdrag till stöd för det kommande direktivet om eko-design av energiförbrukande produkter.

5.3 Intressenternas medverkan

Hur väl standarderna mottas beror till stor del på om alla intressenter har deltagit. Det civila samhällets deltagande (t.ex. intressenter som representerar konsument-, hälso-,

---

[20] KOM(1998)291 slutlig, s 11. Rapport från kommissionen till rådet och Europaparlamentet - Effektivitet och tillförlitlighet i europeisk standardisering enligt den nya metoden

säkerhets- och miljöintressen) i standardiseringsarbetet ger en bredare enighet och gör standarderna mera representativa. Därigenom blir dessa också lättare att acceptera såväl för intressenterna själva som för de berörda myndigheterna. Forskarvärlden bör också involveras så att standarderna tar hänsyn till den senaste vetenskapliga utvecklingen. På politisk nivå har rådet betonat betydelsen av att alla intresserade parter involveras och att de bjuds in att delta aktivt i utarbetandet av europeiska standarder och i ledningen av standardiseringsprocessen[21]. Naturligtvis krävs det att de som lämnar bidrag till programplaneringen för det europeiska standardiseringsarbetet är behöriga representanter på nationell eller EU- nivå.

Praktiskt taget alla standardiseringsorgan (nationella och europeiska) har klargjort att de är öppna för att nya intressenter kommer in i standardiseringsprocessen. I praktiken beror emellertid effektivt deltagande i utarbetandet av standarder på intressenternas förmåga att lämna tekniska och ekonomiska bidrag.

5.3.1 Den nationella dimensionen

Miljöintressenternas medverkan i standardiseringsprocessen är mycket betydelsefull, särskilt på nationell nivå. Principen om nationell delegering ger intressenterna möjlighet att både delta i standardiseringsverksamhet utan dyrbara resor och att få lämna tekniska kommentarer på sitt eget språk. Samförstånd mellan nationella intressenter som sedan följs av samförstånd mellan nationella ståndpunkter leder i allmänhet till standarder som är regionalt eller internationellt accepterade.

Vissa intressentgrupperingar har praktiska svårigheter när det gäller att delta i standardiseringen. Exempel på sådana grupper är icke-statliga miljöorganisationer, konsumentföreträdare, företrädare med intressen i säkerhet och hälsa på arbetsplatsen samt små och medelstora företag. Brist på ekonomiska resurser och teknisk expertis kan utgöra hinder för dem att delta. Men eftersom de representerar allmänhetens syn när det gäller utarbetandet av standarder och eftersom de kan förbättra standardernas acceptans bland användarna bör deras medverkan få offentligt stöd.

På samma sätt bör nationella offentliga myndigheter delta mera aktivt i standardiseringsprocessen. En dialog mellan de olika (nationella och lokala) myndigheter som berörs kan göra det lättare att integrera miljöaspekter med ekonomiska-, hälso- och säkerhetsaspekter.

Det är också viktigt att det samförstånd som uppnås mellan intressenterna på nationell nivå dokumenteras och läggs fram som en enda gemensam ståndpunkt på EU- nivå. Medlemsstaterna bör få tillfälle att utbyta erfarenheter. Här ska man lyfta fram hur miljöintressen tas till vara i den nationella standardiseringen, vilket stöd som beviljas till berörda intressenter och hur de nationella myndigheternas medverkar i standardiseringen. Med hjälp av nationella verksamhetsrapporter kan kommissionen sedan tillsammans med medlemsstaterna följa hur arbetet fortskrider.

5.3.2 Den europeiska dimensionen

Den europeiska standardiseringsprocessen i CEN och CENELEC bygger på nationella delegationer och det är viktigt att de nationella delegationerna lägger fram

---

[21] Rådets resolution "Standardiseringens roll i Europa" av den 28 oktober 1999, och rådet slutsatser om standardisering den 1mars 2002.

ståndpunkter som innehåller synpunkter från alla deltagande intressenter på nationell nivå. Eftersom deltagandet från miljöintressenter hittills har bedömts vara otillfredsställande, har kommissionen slutit ett kontrakt om tjänster[22] med ECOS (European Environmental Citizens Organisation for Standardisation), ett konsortium av miljöorganisationer. ECOS arbetar för att miljöintressena ska tillgodoses i den europeiska standardiseringsprocessen. På EU-nivå kommer ECOS att ha en viktig roll genom att

- locka nya medlemmar från icke-statliga organisationer i standardiseringsarbetet på nationell nivå,
- upprätta ett nätverk av experter och arbetsmetoder som samordnas med öppenhet och insyn för ECOS medlemmar, för att kunna påverka besluten på nationell nivå,
- upprätta ett tekniskt arbetsprogram och identifiera de tekniska kommittéer där ECOS vill delta i standardiseringsarbetet,
- utbilda experter och lämpliga delar av personalen i standardiseringsprinciper och standardiseringsförfaranden,
- se till att ECOS egna experter deltar i de tekniska kommittéer och arbetsgrupper som har identifierats i arbetsprogrammet.

ECOS började sitt arbete i november 2002. De har lämnat in ansökningar om associerat medlemskap i CEN och om att få status som social och ekonomisk partner i CENELEC. Efter inledningsfasen förväntar sig kommissionen att ECOS kommer att spela en framträdande roll när det gäller att integrera miljöfrågor i standardiseringen och har därför för avsikt att stödja organisationen i dess fortsatta verksamhet.

Europeiska kommissionen fäster stor vikt vid att alla intressenter involveras fullt ut i den Europeiska standardiseringsprocessen och har sett till att det finns deltagare från organisationer för konsumenter (ANEC), arbetstagare (TUTB) och små och medelstora företag (NORMAPME). Dessa grupper har fått associerat medlemskap eller motsvarande status i de Europeiska standardiseringsorganen.

6. REDSKAP OCH INCITAMENT

De europeiska standardiseringsorganen har redan utarbetat ett antal användbara verktyg som kan vara till direkt hjälp för att integrera miljöaspekter i standardiseringen. Man bör uppmuntra att dessa verktyg vidareutvecklas och används systematiskt. För att öka standardernas relevans på marknaden är det också viktigt att användarna av standarder, t.ex. tillverkare, upphandlare och konsumenter, anger vilka miljöaspekter som de tycker är viktiga.

6.1 Existerande redskap

Arbetsgrupper som arbetar för miljön

[22] ”Kontrakt om tjänster för integrering av miljökrav i den europeiska standardiseringsprocessen” OJ 2002/S 173-137828

Vissa europeiska standardiseringsorgan har inrättat speciella grupper för miljöfrågor. Dessa fungerar i allmänhet som miljöorienterade diskussionsplattformar för experter, där rekommendationer för utveckling av strategier kan utarbetas. CEN:s strategiska rådgivande kommitté för miljön (Strategic Advisory Board for the Environment, SABE)[23] och CENELEC:s tekniska direktions arbetsgrupp ”Standardisering för miljön” (Working Group of the Technical Board “Environmental Standardisation”, BTWG 85-3)[24] är goda exempel på detta.

CEN:s miljöhelpdesk

CEN har inrättat en tjänst för miljöfrågor, **CEN:s miljöhelpdesk** (CEN Environmental Help Desk, CEN EHD)[25], som genom nätverk av miljöexperter ger tekniska råd till dem som skriver standarder. CEN EHD får ekonomiskt stöd från kommissionen.

Miljödatabas

En miljödatabas skulle kunna användas för att öka öppenhet och insyn och till att sprida information om miljöövväganden. Databaser kan vara till hjälp vid insamling av relevant information om potentiella miljöaspekter för material, produkter eller processer (t.ex. teknisk information som behövs för att beräkna förorenande utsläpp eller energikonsumtion). Lättillgänglig sådan information bidrar till att underlätta spridningen av miljökunskap och kan förhindra dubbelkostnader. Det krävs förstås både tid och resurser för att skapa och uppdatera sådana databaser. Man måste framförallt komma överens om vilken information som ska finnas där och denna information måste utvärderas.

CENELEC har nyligen utvecklat en miljödatabas som kommer att sammanställa alla miljöaspekter som behandlas av CENELEC och som kommer att ge tillgång till kunskap om miljön.

Vägledningar och checklistor

Det finns också ett antal miljövägledningar och checklistor som visar hur miljöövväganden kan integreras i standarder. Dessa är antingen allmänna eller sektorsspecifika. De sistnämnda är särskilt användbara eftersom de är skrivna **av** experter i den berörda sektorn **för** experter i den berörda sektorn.

---

23 http://www.cenorm.be/cenorm/workarea/advisory+bodies/strategic+advisory+board+for+the+environment/index.asp

24 http://www.cenelec.org/Cenelec/About+CENELEC/Our+strategy/Environmental+strategy/default.htm

25 http://www.cenorm.be/cenorm/workarea/advisory+bodies/environmental+helpdesk/index.asp

Box 4: Miljöchecklistor och -vägledningar

CEN Guide 4 – Vägledning för införande av miljöaspekter i produktstandarder

CEN-vägledning - Beaktande av miljöaspekter i standarder, innehåller en matrischecklista som kan användas för att göra en inledande miljöbedömning

ISO Guide 64 – Vägledning för införande av miljöaspekter i produktstandarder

IEC Guide 109 - Miljöaspekter - Införande i elektrotekniska produktstandarder

IEC Guide 113 – Frågeformulär för materialdeklaration - Grundläggande vägledning

ISO TR 14062 - Miljöledning – Integrering av miljöaspekter i produktdesign och -utveckling

6.2 Incitament för systematisk användning av verktygen för integrering av miljöaspekter

Vid standardisering ställer intressenterna frivilligt upp med sin tid och expertis. Om de ska ägna resurser åt integrering av miljöaspekter behöver de motiveras. I det här meddelandet ges det därför politiskt erkännande åt intressenternas ansträngningar att mera systematiskt integrera miljöaspekterna. Det finns redan många verktyg som kan vara till hjälp att integrera miljöfrågorna i den europeiska standardiseringen. Den viktigaste uppgiften framöver är att främja **systematiskt bruk av dem**. Kommissionen har för avsikt att sprida god praxis och stödja verktyg som redan har visat sig vara effektiva när det gäller att integrera miljöaspekter. Kommissionen utfärdar nu en öppen inbjudan till intressenterna att lägga fram sina idéer och inleda en dialog om god praxis och uppnådda resultat. Med det ökande antalet europeiska standarder som innehåller miljöaspekter kommer kommissionen sannolikt att ha stor nytta av dessa när den utformar sin politik.

7. SLUTSATSER OCH FORTSÄTTNING

Kommissionens avsikt är att med det här meddelandet höja medvetenheten om behovet av att integrera miljöaspekter i den europeiska standardiseringen, som är en frivillig process och som drivs framåt av intressenterna.

Kommissionen inser att miljöaspekter behöver integreras i europeiska standarder. Men kommissionen betonar också vikten av att ta sig an miljöaspekter på ett balanserat och riktigt sätt och att ta hänsyn till att det även finns andra orsaker till att standarder skrivs.

Kommissionen kommer nu att inleda fortlöpande diskussioner med standardiseringsintressenterna för att på så sätt komma fram till vilka konkreta åtgärder som bör genomföras. För 2004 planeras två workshops och syftet med dessa är att samla idéer och starta projekt för att göra framsteg inom följande områden:

– Medvetenheten om vikten av att ta hänsyn till miljöaspekter i europeisk standardisering behöver ökas bland alla intressenter, särskilt i de anslutande länderna. Med hjälp av utbyte av expertkunskaper och god praxis kan man se till att miljöaspekter i standardiseringen identifieras på ett tidigt stadium när nya standarder utarbetas eller när existerande standarder revideras vart femte år. Genom **utbildning** kan miljöintressenterna lära sig att nå ut med sina åsikter i den europeiska standardiseringsprocessen. Relevant miljöinformation bör också samlas in och spridas till alla tekniska experter som deltar i processen.

För det fortsatta arbetet inbjuder kommissionen intressenterna att komma med idéer och förslag på hur de ska kunna medverka i utbildnings- och medvetenhetshöjande åtgärder. Om lämpliga förslag läggs fram är kommissionen beredd att öronmärka stöd till de europeiska standardiseringsorganen. Medlemsstaterna uppmanas att planera för liknande verksamhet för de nationella standardiseringsorganen. Kommissionen kommer att övervaka denna verksamhet och intressenterna kommer att få möjlighet att utbyta erfarenheter och komma fram till vad som är god praxis.

På grund av de begränsade resurserna behöver **prioriteringar** göras i arbetet med miljöfrågor i europeisk standardisering. På grund av att processen är frivillig bör standardiseringsintressenterna fortsätta att ha kontroll över sina prioriteringar. Men även allmänna intresseområden och frågor som är av relevans för EU-policy bör beaktas.

För det fortsatta arbetet kommer kommissionen att, när så är lämpligt, ta hänsyn till miljöaspekter i europeiska standardiseringsuppdrag, i särskilda uppdrag till stöd för miljöfrågor och för miljörelaterade standarder. Kommissionen kommer att samråda med intressenterna när uppdrag utarbetas. Alla intressenter inbjuds att utveckla indikatorer så att standarder som på ett tillfredsställande sätt har integrerat miljökrav kan identifieras.

– **Intressenternas medverkan** är av avgörande betydelse för att standarder skall anses vara relevanta och accepteras. Alla intressenter bör kunna delta aktivt vid utarbetandet av europeiska standarder som är relevanta för dem. Eftersom den europeiska standardiseringsprocessen baseras på nationella ståndpunkter är det viktigt att medlemsstaterna gör det möjligt för intressenterna att vara med och formulera den nationella ståndpunkten. Sedan måste man gå vidare och uppnå samförstånd på EU-nivå. På europeisk nivå spelar intressentgrupperingar, som kan samordna och utarbeta ståndpunkter i allmänhetens intresse en viktig roll, t.ex. inom miljöområdet, för att stötta de nationella ståndpunkterna.

  För det fortsatta arbetet uppmanar kommissionen medlemsstaterna och de anslutande länderna att hjälpa alla intressenter, särskilt dem som företräder samhällsintressen och allmänheten i miljöfrågor, inklusive offentliga myndigheter, att delta i standardiseringsprocessen och att i samförstånd formulera ståndpunkter som kan läggas fram på EU-nivå inom ramen för standardiseringsprocessen. Kommissionen uppmanar medlemsstaterna och de anslutande staterna att regelbundet rapportera om de olika typer av stöd som har beviljats. På så sätt kan man främja utbyte av erfarenheter och god praxis. På den europeiska standardiseringsnivån kommer kommissionen att fortsätta att erbjuda stöd till europeiska intressentgrupperingar som kan identifiera och samordna de miljöstandardiseringsfrågor som de europeiska standardiseringsorganen arbetar med.

– Det bör bli praxis att **systematiskt använda verktyg** för att integrera miljöaspekter i standardiseringsbehoven. Intressenterna uppmanas att använda de verktyg som har utvecklats för att hantera miljöövväganden i standardiseringen. Om sådana verktyg används i större utsträckning kommer erfarenheterna och därmed även antalet miljörelaterade standarder att öka.

Detta kommer i sin tur att göra att de europeiska standarderna används mer inom utformning av politik och lagstiftning, även på miljöområdet.

För det fortsatta arbetet inbjuder kommissionen intressenterna att rapportera om hur de har använt de olika verktyg som de har tillgång till. Regelbundna möten där man utbyter erfarenheter och diskuterar hur utvecklingen ska bedömas kan bidra till att det byggs upp allt fler europeiska standarder med en miljödimension.

Kommissionen kommer fortlöpande att utvärdera hur miljöaspekter integreras i europeisk standardisering mot bakgrund av utvecklingen inom de ovanstående fyra områdena. Därför kommer workshops och möten för intressenter att organiseras minst en gång om året.